

להבות אש קודש

מתורתם של קדושי ושרידי השואה

פרשת שלח¹

המוסר הגדול המיישר האדם, הנלמד מהמרגלים – אל תתיאש!

בפרשתנו שיעור אמונה גדול בקדושתה ומעלתה של ארץ ישראל, עם זאת למדים אנו כי צריכים ללמוד ולדעת את דרך ההסתכלות הנכונה על מציאותנו בעולם היפה אותו ברא ה' יתברך. בסיומה של הפרשה אנו מקבלים את 'כלי הראיה' להתבוננות הנכונה וזאת ע"י מצות ציצית² עם זאת למדים אנו דבר גדול נוסף מתגובת השבר של ישראל לשמיעת דבריהם של המרגלים – **אין להתיאש ולהכנס לעצבות**. במאמר לפנינו מהרב **אברהם שמעון הלוי חורוויץ** (הזליעחורב) זצוק"ל הי"ד שהיה משגיח בישיבת **חכמי לובלין**, כותב בספר שנלקט מכתביו ודבריו נהרי א"ש (מאמר י"ב) וזלח"ק:

האדם הישראלי אין לו לדאוג ולהתעצב כלל, אפילו רואה בעצמו מושלל מכל אור רוחני וגשמי ורחוק ממנו ישועה לפי קוצר ראייתו בעת העצב, החי יתן אל לבו הלא סוף סוף חי אני, יהא אפילו באופן מצומצם מאוד, ומהיכן חיותו אם לא מחי העולמים, שאם לא כן הייתי נעדר המציאות, ואפילו ברגע זו שאני מתעצב, הוא יתברך שמו מצייר אותי מכף רגל עד קדקדי, ביחד עם זמני ומקומי שאני בו, וכל רגע ורגע הוא יחלוף העבר ויבוא ההווה והכל ברצון יוצר בראשית ואלקי ישראל בפרט, שהם מרכז הפנימי בהנהגה, והרי עוז וחדוה במקומו שאני שם. וכיוון שכן אין הסתר אלא ממני שאני בעצבות עושה קליפות עבים המסתירים אורו ממני, לזאת מוטב אדבק באמונה זו שה' יתברך בודאי מחיה תמיד הכל, ואין אמונה אמיתית שלא תעשה המשכה מלמעלה למטה ויבוא מהר אלי אור שמח.

ואם יאמר האדם אמת שה' יתברך מצייר³ אותי אבל להשמיד או להנקם ממני על עוונותי, ידע נאמנה כי לא ה"ו מה' יתברך היא זאת, רק יצרו השונא נצה שלו רוצה להשמידו ה"ו במחשבה זו. ואם יראה לך היצר ראיות מפסוקים שבתנ"ך וכהאי גוונא, כבר הקדימו חז"ל [שבת פ"ח ע"ב] להודיע כי להמשמיאילים בה סמא דמותא, רחמנא ליצלן. אל תבוא עם המנוול בטענות כי תלאה ומכ"ש [ומכל שכן] שאתה בעצבות שאז דעתך מצומצמת מאוד, ועל זה אמר דוד (תהלים י"ח י"ט) **יְקַדְּמוּנִי בַּיּוֹם-אֵיִדִּי וַיְהִי־ה' לְמִשְׁעָן לִּי**. אלא יחזק ויאמץ לבך לאמור לו, פרטי הכתובים אינני יכול לפרש אלא רק הכלל בדינו, מוביה' לְכָל וְרַחֲמֵינוּ עַל-כָּל-מַעֲשָׂיו (תהלים קמ"ה מ'), ובודאי הפרטים הכתובים נמשכים אחר הכלל. **והא ראייה רגע זו, שאני מתחזק בהבטחת ה' יתברך, ויהיה ה' לְמִשְׁעָן לִּי לחשוב כן באמונה אמיתית ויוציא למרחב אותו. וזה היה רחמנא ליצלן הטא המרגלים שלא הועילה להם תשובה, ככתוב (דברים א' מ"ה) וַתֵּשְׁבוּ וַתִּבְכְּוּ לִפְנֵי ה' וְלֹא-שָׁמַע ה' בְּקִלְכֶּם וְלֹא הִאֲזִין אֲלֵיכֶם.**

¹ מתוך הודאה לה' יתברך על הצלחת תחילת ההתקפה נגד איראן אור לעש"ק פרשת בהעלותך י"ז בסיון תשפ"ה, ותפילה לשלום של כל חיילנו וכוחות הבטחון באשר הם, ולחזרתם של החטופים במהרה בריאים ושלמים, ויה"ר שנוכה לאהבת עולם בינינו, ובינינו לבורא עולם, עדי נזכה לגאולת עולם, יהא הלימוד בגליון זה.

לעילוי נשמות, הורי היקרים אודים מוצלים מאש, אבי מורי ר' מנחם אהרן ז"ל, אמי חוה בת ר' יהודה ז"ל. חותני הרב מנחם ב"ר יצחק ז"ל (חבה) אשתו זהבה בת רבקה ז"ל, בנם יצחק משה ז"ל. יחזקאל ב"ר אפרים שמואל ז"ל (ריבל), אשתו פייגא סוסא בת ר' יעקב ז"ל, אודים מוצלים מאש שלא זכו לזש"ק. הרב חיים קלמן ב"ר נתן נטע (שלגנר) ז"ל נפטר בלי זש"ק. שלום דוד ב"ר צבי הלוי (גרנט) ז"ל.

לרפואת חנה בת איידיו, שולמית בת טובה, אסף בן יוכבד, אליהו בן שולמית, איתן דוד בן טובה, אתיה בת פרחיה, עטרת אוריה בת רבקה ולרפואת כל הפצועים בהתקפות הטרור הרצחניות של אויבנו ימ"ש, בתושח"י.

² ראה בהרחבה במאמרו של הרב **אביגדור הלוי נבנאל** שליט"א **שיחות לספר במדבר** שיחה י"ב 'ראיית התכלת, ראיית השרש והתכלית'.

³ נראה שכונתו 'מקיים', ואפשר שזו המשמעות בביטוי זה גם לעיל.

ואאריך קצת למען הבין ענין בתורה הקדושה. הנה בחטא העגל לא כפרו בעיקר, אלא טעו לומר שהעיקר יקר נמצא, לכן באין משה צריך להיות גויה שתהיה אמצעי שיהול על ידה אלקית, ובוה נמצאים כמה מיני טעות ר"ל בדקות, ועיין ברמבן ואבן עזרא וספורנו ורבינו בחיי שכל אחד מסביר ענין זה באופן אחר. ובזמנינו זאת היא בגשמיות, זה מאמין בהשתדלות זה וזה בהשתדלות אחרת, וכולם לא יפנו באמת לצור ישראל וקדושו, שרק אז טוב איזה פעולה שיתן אלקים בלבבו לעשות כדי להלביש הדבר בטבע, ולכן זה השם אלקים עולה מספר 'הטב"ע' כדאיתא בספרים הקדושים [פרדס רימונים י"ב ב]. ונחזור לעניננו שכחטא העגל לא כפרו בעיקר, ראה ה' יתברך את לבכם שמוכן לתשובה מעצמו, לכן לא גער בהם ולא צוה למשה שיגער בהם כי מוטב שיעשו תשובה מעצמם, וכן היה שתיכף שבא משה אל המחנה עזבו את העגל למאכלות אש וקיבלו דין שמים על עצמם בהשקאה כסוטה ובחרב בני לוי. אבל המרגלים הביא העם לעצבות גמור שזאת כפירה בעיקר רחמנא ליצלק, שאז מדומה להאדם כי בריאתו לרעתו ומטיח דברים כלפי מעלה על מה שוא בראת בני אדם מר ומצוק כמוני, והכל לפי עומק העצבות רחמנא ליצלק. אבל סוף סוף המודה על האמת יודע שהעצבות כפירה כבורה יתברך וכפירה בטוב הכריאה, שה' יתברך העיד (בראשית ב' ל"ב) וירא אלקים את כל אשר עשה כל פרט מעשי בראשית ועד תכלית של תחית המתים והנה טוב מאוד.

[ואם תשאל שראינו] כמה נביאים כמפורש בתנ"ך, ובהר חדש (ח"ג פרשת אחרי דף מ"ט ד"ה אשרי משכיל אל דל) אמר שה' יתברך נהנה מתרעומתא דמסכני? [התשובה] על זה נאמר⁴ במופלא ממך אל תדרוש, והכלל המובן קצת שלצדיק אין עצב כלל אלא 'מרירות' וזאת ענין אחר לגמרי... אבל בחטא המרגלים כפרו בטוב יציאת מצרים ר"ל שהוא התחלת יצירה לעם ז"ל⁵, ואמרו במדרש חז"ל⁶ אין 'ראש' אלא עבודה זרה, והרי זה לסור לגמרי מאחריו רחמנא ליצלק. אולם בחטא העגל טעו באמצעי להגיע להעיקר, אדרבה התיחסו ביציאת מצרים ואמרו אלה אלהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים, ולא נאמר באמירת ה' יתברך למשה סרו מהר ממני, אלא סרו מן הדרך אשר צויתם, שבודאי לא זו הדרך הם מלהזכיר. הא למדנו שהעצבות והיאוש גרוע מעבודה זרה באמצעות ר"ל...

כן הוא בכל זמן לכל אדם, שבכל עבירה עוד נשאר מעט חיות, וזאת ההכנה התשובה ולכן יתעלה ע"י תשובה נכונה, אבל העצבות והטחת דברים כלפי מעלה זאת היא מיתה רחמנא ליצלק, ואפילו באיזה זכות יאיר לו ה' יתברך אח"כ באור שמה, אבל חלק הנפש שהלך אז ממנו וכן הזמן ההוא לא יתקן רק עפ"י סיבות שונות עד תחית המתים, ולכן העצבות גרוע מצד זה מכל העבירות רחמנא ליצלק מזה ומזה.

[מבאר עומק ענין מדת הרחמים עפ"י פסוק (איכה ג' כ"ב)] זָכֹר תִּזְכֹּר וְתִשָּׁחַ וְתִשְׁחַח עָלַי נַפְשִׁי... זאת אֲשֵׁיב אֶלְלִי עָלַי אֶחָד... חֲסִידִי ה' כִּי לֹא־תִמְנָנוּ כִּי לֹא־תִקְלָנוּ רַחֲמֵינוּ. זאת עצמו אשיב אל לבי בחשבון צדק, שסוף סוף זכרוננו הוא נגדך, על כן אוחיל שאעפ"י מרחוק, חסדי ה' עמנו, והראיה לזה כי לא תמנו לגווע מן המציאות, כי לא כלו רחמיו – רחמיו הוא לשון של ציורים, כיודע שרחם נקיבה נקרא כן על שם שזה מצייר את הולד, וכן לשון רחמים באים כפולים, שהמושיע צריך לצייר שני ציורים של הנצרך, מצבו שהוא בו עתה וגם את ישועתו כי תבוא... עכ"ל הרב אברהם שמעון הורוויץ⁷ זצוק"ל הי"ד מהספר נהרי א"ש.

⁴ חגיגה י"א ע"ב: ואמר רב אחא בר יעקב: ... שכן כתוב בספר בן סירא: במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור, במה שהורשית התבונן, אין לך עסק בנסתרות.

⁵ נראה שכונתו לפסוק (ישעיהו מ"ג ג"א) עֲסִיזוּ לִי תְהַלְקֵי סִפְרוֹ.

⁶ נִתְּנָה רֹאשׁ וְנִשְׁכָּה מִצְרָיִם (במדבר י"ד ד') רש"י... ורבותינו זכרונם לברכה פירשו לשון עבודה זרה, עכ"ל. ונראה שכונתו למדרש פסיקתא זוטרותא (לקח טוב).

⁷ הרב אברהם שמעון הלוי הורביץ זצוק"ל הי"ד (מכונה 'ר' שמעון'ה/שמעון'לי זליחובער') תרל"ו-תש"ג. צדיק גאון קדוש, דמות פלאית עלאית מיוחדת במינה. 'התהלך בעולמנו על פני האדמה החומרית כמרחף גרידא, נוגע ואינו נוגע, הצטייר בעיני כל רואיו כדמות קדושה מעולם המלאכים'. (מהספר מרביצי תורה מעולם החסידות ח"ו, עיקרי הדברים להלן משם מקורם). בהיותו בן שש כבר היה בקי בש"ס משניות, לאחר שלמד כל חכ"ד ספרים. וכן בספר נהרי א"ש (לקוטי דיבורים אות ע"ט) שממנו הובאו הדברים לעיל כתבו בשמו: היה מעורר מאוד פעם אחר פעם על למוד תושב"כ ודברי כל נביאי אמת וצדק עד מלאכי האחרון... דברי הנביאים הקדושים הנאמרים מפי ה' לעמו ישראל המביאים קדושת התורה בנפשות ישראל לנצח...

לימד בכמה מקומות כאשר שיא פריחתו והשפעתו היו בישיבת יח"ל (ישיבת חכמי לובלין) בראשותו של מחולל ה'דף היומי' רבי מאיר שפירא זצ"ל. מהענקים שיצאו מכור היתוך קודש זה, היה הרב שמואל וואזנר זצ"ל. בספר אבי ההוראה שיצא ליכרו מתאר את קשרו העמוק לרב שמעוני (עמ' קמ"ב-קנ"ד). ומאידך גיסא הערכת הרב לתלמידו שהתבטאה במכתב שנתן בידו ובו כתב בין דבריו: אשרי הקהל ישורון אשר ישימוהו עליהם לרב לדון ולהורות...

בקיאותו וידיעתו בכל מכמני התורה היו מבהילים ממש, נגלה ונסתר בזה"ק ובכתבי האר"י, בנוסף להתעמקותו בספרי המהר"ל, אליהם הפנה את תלמידיו ובהרי אש הנ"ל (לקוטי דיבורים אות קל"ג) הביאו עפ"י דבריו: ספרים הקדושים של רבינו נשיא ישראל

מעלתה וקדושתה של ארץ ישראל

אֲנִי ה' אֱלֹקֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹצִיאתִי לָכֶם לְאֱלֹקִים אֲנִי ה' אֱלֹקֵיכֶם (במדבר ט"ו מ"א)

בפרשה זו יפה היא לדרוש בשבחה של ארץ ישראל. כך כותב הרב שלמה חרובי זצ"ל הי"ד בספרו **מאמרי שלמה** (ח"א מאמר ל"ו 'יציאת מצרים') וזלה"ק:

יציאת מצרים היא יסוד לאמונת ישראל, כל עיקרי האמונה אנו למדים מן ספורי יציאת מצרים, המסות האותות המופתים והנסים שנעשו לישראל במדבר הם המה המקור יסודי האמונה והדת...איזה יסוד ביהדות איזו חברה אלקית יוצא לנו מן היציאה עצמה? לא מן המכות והניסים אבל עצם היציאה מה באה ללמדנו? **היציאת מלמדת אותנו יסוד חשוב באמונה והוא ענין 'אלקי ישראל'**, **הוראה על מציאותם המיוחדת של עם ישראל ועל מעלתם בתור עם ה'.** **היהם וההתקשרות שיש לעם ישראל עם כבוד ה' יתברך בעצמו.** היציאה היתה ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו, לא ע"י שליח, לא ע"י מלאך, כלל ישראל הוא קשור וצמוד אלי והגאולה היתה גאולתו של כביכול בעצמו ג"כ...

יש שואלים מדוע היה צריך הקב"ה להוציא את ישראל ממצרים, הלא היה יכול לגאול את ישראל במצרים גופא, להרוג את המצרים ולהשאיר את בני ישראל שם ומדוע הוציאם משם? אמנם הטעם יסודי היציאה ותכליתה היא תולדה מן אלקי ישראל, תוצאה מצד ההתקשרות וההתדבקות של ישראל באלקיו, ומאז הדבקות הולכת ומתגדלת הולכת ומתרבה וצריך לזה מקום מסוגל ומוכן לאותה הדבקות והוא ארץ ישראל,

ארץ הקדושה שיש בסגולתה להכיל בקרבה הדבקות האמיתית של הקב"ה וישראל. אין ארץ ישראל רק מקום לגור לבני ישראל, אין ארץ ישראל רק מקום מפלט לבני ישראל מן האויבים והרודפים...**ארץ ישראל בעד כלל ישראל הוא המקום המיוחד המותאם להשראת השכינה, מקום אשר עיני ה' אלקיך שם מראשית השנה ועד אחרית שנה, מקום מוכן ומזומן לדבקות בשם מה שאין שום מקום בעולם מותאם ומסוגל כמו ארץ ישראל...** עכ"ל הרב שלמה חרובי זצ"ל הי"ד.

ראה דברי רבי **יעקב עמדין** בפירושו **לסידור בברכת המזון** (נודה לך) שם מבאר רעיון מהפכני וזלה"ק: לכאורה אין הסדר מכוון, שהרי כבוש הארץ מאוחר אפילו לנתינת התורה, והיה לו להזכירו בסוף. אבל **נחלת הארץ קדמה בבחינת התכלית**, כאמור (שמות ג' י"ז) **אעלה אתכם מעני מצרים אל ארץ.** הענין מבואר בהקדמתנו כי נחלת הארץ היא תנאי בקבלת אלהותו יתברך כמו שנתבאר שם באורך, לפני שנקרא אלקי הארץ (מלכים ב' י"ז כ"ז) ולזה כל עיקר **יציאת מצרים** היתה הלמען ירשו הארץ ויקבלוהו **לאלקים בשלם**

אור עולם המהר"ל מפראג זיע"א הזהיר ללמוד כמה פעמים, הם יסודי האמונה והקדושה לנפש מישראל. עוד הוסיף אין יודע את המעשה המיוחד לו של הגולם שזה ודאי דבר נורא וגדול מאוד, אבל לחבר ספר גבורות ה' [עוסק בעניני יציאת מצרים ויסודות האמונה בו] זה דבר עוד יותר גדול!...וממעיינות החסידות שאב מלוא חפניים, בשנותיו הצעירות למד בבית המדרש של קוזניץ. שאלה מעניינת שאלו אחד מתלמידיו: מה הסיבה שבספרי הגאון חיד"א זיע"א יש בהם כח משיכה לקרוא בהם ואפילו ב"שם הגדולים, ואפילו לחזור ולשנות?

תשובתו היתה, ששמע מאביו עפ"י הנועם אלימלך 'זה לעומת זה עשה האלקים' – רשע אחד ישב בברלין וכתב ספרים, שכל מי שלומד בהם אבוי לנפשו. לעומת זה יושב איש קדוש בליורנו [החיד"א] וכותב ספרים, שכל מי שלומד בספריו לא יצא מן העולם בלא הרהור תשובה'. (ליקוטי דיבורים קל"ב).

עוד הובא שם (אות ע"ו) שאמר על עצמו שהוא מתפלל עבור התלמידים שמן השמים יעזור להם להכנס להקדושה העליונה ולעבודת ה' באמת לאמיתו. ומאריך לבאר עפ"י שירת הים את המכשולות שעולים לעכב העליה בהר ה' המקודש בעבודתו יתברך, ותפלתו להצלת תלמידיו מהם והסיום: **מקדש ה' כונו ידיך – המקדש הגדול בלב האדם שיבנה בשתי ידיו כוחות הימין והשמאל, כונו ידיך ויהיה ה' ימלך לעולם ועד.**

בשנים האחרונות לחייו התגורר בקראקא עד ללקיחתו להשמדה. כשניסו ברגעים האחרונים למנוע עלייתו לרכבת, שאלם רבי שמעונילה האם יצטרכו לשלוח משהו אחר במקומו להשלמת ה'מספר' וכשלא נענה, הבין שאכן כך יהיה, סירב ועלה לרכבת שלקחתו למקום ההשמדה. הוא ומשפחתו נספו הי"ד.

הספר ממנו נערכו הדברים בגליון וחלק נכבד מתולדותיו, הוא נהרי א"ש שהינו ליקוט משרידי תורתו עפ"י מכתבים ששלח לתלמידו הרב **יעקב מוסקוביץ** זצ"ל, וכן בן דודו הרב **אברהם מרדכי הורביץ** זצ"ל שעלה לירושלים. בספר מדור מאמרים, מכתבים וליקוטי דיבורים ומעט זכרונות ועדויות מתלמידים. הספר יצא לאור בארה"ב לראשונה בתשנ"ג, ומתדורה זו ממנה נערכו הדברים היא החמישית, בתשע"ה.

שבפנים, ואם לא כן לא הוצרך להוציאם והיה מניחם במצרים והיה משמיד המצריים מפניהם ויקבלו שם אלהותם... עכ"ל היעב"ץ בפירושו לסידור. דברים אלו הביא **הרב הרמב"ם** בספרו שם.

המרגלים הם בוגדים 'דיינים' או 'עדים'

וְעֵבְדִי בְּלֵב עֶקֶב הִיטָה רִיחַ אֶחָדָת עִמּוֹ וַיִּמְלֵא אֶחָדִי וַהֲבִיאֲתִיו אֶל־הָאָרֶץ... (י"ד כ"ד)

פירש **רש"י** בשם מדרש רבה [במדבר רבה ט"ז י"ט] שתי רוחות, אחת בפה ואחת בלב. למרגלים אמר אני עמכם בעצה, ובלבו היה לומר את האמת.

לאחר שמביא דברי רש"י אלו, שואל הרב **יעקב אלימלך פענט** זצ"ל הי"ד בספר שיצא עפ"י כתביו **זכרון יעקב** וזלה"ק:

ויל"ד [ויש לדייק] דכלב הצדיק בודאי קיים מאמר הקרא 'ולא תגורו מפני איש' ואיך עלה על ראשו מורא בשר ודם. ואם נימא דמה שאמר רש"י ז"ל, וע"י כן היה בו כח להשתיקם, זהו נתינת טעם לדבר ובתחילה נתכוון לכך, מכל מקום קשה עדיין מדוע לא מצינו גם יהושע שנתייעצו עמו ואם נתייעצו, מדוע לא עשה ג"כ כמו כלב. **עכ"ל הרב פענט**.

יסוד תשובתו בביאור ההבדל המהותי בין עדים לדיינים. עדים הרי הם מעידים רק מה שרואים בעיניהם, ולא ישנו מאומה, מה שאין כן דין לפי הסברה ומחשבת הלב, ואם הוא שונא את הנידון, יש לו נטיה ועלול להטות את הדין. וכן הבדל נוסף, שאם בית דין כולו יחייב את הנידון לא יחייבו אותו משום 'והצילו העדה' שחייב לפחות דין אחד לראות לו צד זכות, והבדל שלישי שכבית דין נקבע הדין לפי רוב הדיינים, אך לעומת זאת בעדות 'תרי כמאה' כלומר זוג עדים שקולה כמו קבוצה של מאה עדים. עפ"י הגדרות אלו נבוא לדון בענין המרגלים שנשלחו לתור את הארץ.⁸

המרגלים שנשלחו נסתפקו איזה 'דין' יש להם, האם דינם – מעמדם כעדים או כדיינים. אפשר לומר שהם כעדים שנשלחו להגיד מה שיראו בעיניהם כפי שנאמר וראיתם את הארץ וגו' אך ניתן גם לומר שהם כדיינים, שהרי לא נתבקשו להעיד על דבר מסוים וספציפי, אלא על ענינים שהם באובנתא דליבא' תליא.

אפשר לומר כי הם היו כבית דין, לכן בתחילה כשאמרו המרגלים 'באנו אל הארץ אשר שלחתנו וגם זבת חלב ודבש היא וזה פריה' אך אח"כ אמרו 'אפס כי עז העם היושב בארץ וגו' ואם כן קשה יהיה לעלות אליה.. בתחילה הם לא אמרו בצורה מוחלטת שאי אפשר לעלות אליה, אך לאחר דבריו של כלב 'עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה' היה נראה שנושאים ונותנים בדבר כבית דין, וכלב יכול להביע דעתו היחידית כנגדם, לכן בדבריו אלו עדיין לא מהו ולא יצאו כנגדו בגלוי. אך בהמשך לאחר שהוציאו דבת הארץ (פסוק ל"ב) ואמרו ארץ אוכלת יושביה, ובעקבות זה 'ותשא כל העדה ויתנו קולם ויבכו...' כאשר יהושע וכלב אומרים 'שטובה הארץ מאוד מאוד, אם הפך בנו ה' והביא אותנו אל הארץ הזאת ונתנה לנו...' כאן 'ויאמרו כל העדה לרגום אותם באבנים...' כיוון שזה לאחר 'פסק הדין' שהוציאו המרגלים והמיעוט צריך להמשיך אחר הרוב.

בהמשך בדבריו של **הרב פענט** עצמו מהספר וזלה"ק:

על כן נתנו עצות בנפשם לעשות שבכל אופן יתקבלו דבריהם, הן אם ידונו אותם כבית דין או כעדים. על כן היה נחוץ להם שאחד ישאר מתנגד לדעתם, דדילמא אם כולם יהיו בדעה אחת יאמרו היתכן שאף אחד מכולם לא מצא זכות, אע"כ [אלא על כרחך] דיש להם איזה נטיה, על כן היה נח להם יותר שאחד מביניהם

⁸ הערה מעניינת מאוד ששמעתי בשיעור מהרב **עמוס קליגר** שליט"א: בכל פרשת שלח וענין המרגלים, **המילה 'מרגלים' איננה מוזכרת כלל!** המילה שמופיעה היא לתור את הארץ, אשר מופיעה כעשר פעמים בפרשה. המילה, מושג מרגלים נמצא בפרשת וישב בענין יוסף האומר לאחיו (בראשית מ"ב ט') מרגלים אתם לראות את ערוות הארץ באתם, וכן ביהושע (ההפטר של פרשתנו, ב' א') וישלח יהושע בן נוןמן השטים שנים אנשים מרגלים חרש לאמור...)

ישאר נגדם, אמנם לא יותר מאחד, דאם יהיו שנים נגדם הגם דאם ידונו כבית דין ישארו דברי הרוב קיימין, כי בדברי המיעוט במלים הם. אבל אם ידונו אותם כסתם עדים, ובעדים הדין ד'תרי כמאה' ויוכלו לסתור דבריהם, על כן דברו עם כלב לבד, וכאשר אמר להם אני עמכם בעצה, שוב לא דברו עם יהושע, דרצונם היה שיהושע ישאר על דעתו הראשונה. ובכוונה בחרו לדבר עם כלב בראשונה עפ"י מה שביארתי עפ"י המבואר בזה"ק [שלח קנ"ח ע"א] דדברו 'עיטא בישא' לגרמייהו שחשבו הואיל וזכו להיות נשיאים במדבר, לא יזכו להיות גם בארץ, ורצו שיתארך מלכותם. ממילא מי שרודף אחר הכבוד יחשוב שביראי חבירו ג"כ כמותו, על כן חשבו שבטענה זו יוכל לפעול אצל כלב כי גם לו נוגע הדבר כמו להם, מה שאין כן אצל יהושע לא היו יכולים לבוא בטענה זו, כי אדרכא לגדולה מזו היה מוכן בבואם לארץ להיות מלך במקום משה רבינו ע"ה כאשר התנבא אלדד ומידד. ועל כן היו צריכים להמציא איזה תחבולה אחרת כדי לדבר על לב יהושע, על כן שפיר בכוונה בחרו לדבר עם כלב, וכאשר למראה עיניהם פעלו אצלו, שוב לא היה להם צורך ביהושע.

אמור מעתה שפיר מיושב ומבואר כוונת כלב הצדיק שדיבר עם המרגלים אחת כפה ואחת כלב, דגם הוא ירד לסוף דעתם וכוונתם וחשש שאם יגלה להם האמת שהוא אינו בדעה אחת עמהם אזי יתחילו לדבר על לב יהושע ונאמר 'הן בקדושי לא יאמין' על כן חשש אולי מעשה שטן יצליח שיפעלו אצל יהושע ויסיעו דעתו לדעתם וישאר הוא יחידי, על כן אמר להם עמכם אני בעצה, כדי שע"י זה לא ידברו עם יהושע וישארו שנים שיוכלו לסתור דברי המרגלים [כדין עדות] ואתי שפיר בס"ד. עכ"ל הרב יחזקאל פנעמי זצ"ל הי"ד.

מפרשת נסכים לאחר החטאים, למדים מעלת התשובה

בספר יבנה פאר לרב חנוך צבי הכהן⁹ זצ"ל אב"ד בענדין, מכת"י ששרד את השואה הביא בפרשתנו וזלה"ק:

איתא בספורנו (ט"ו ג') נסכים דלאחר חטא העגל נצטוו על נסכים בקרבן צבור, ולאחר חטא המרגלים בנסכים בקרבן יחיד, עיי"ש במתק לשונו הטחור.

וי"ל קצת דהנה איתא במנחות (ו' ע"א) במנחת חוטא שצריכה להיות חריבה שלא יהיה קרבנו מהודר, ואיתא בברכות (ל"ד ע"ב) במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד. וזוה"ל דניתן להם הנסכים להראות שצריך להיות עתה הקרבן מהודר משום דנתקבל תשובתן. עכ"ל.

להפטרה

וּתְלַמְּדוּ אֶת־הָעָם וְיָדְעוּתִי כִּי־נָתַן ה' לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ וְכִי־נִפְלְאָה אֵימַתְכֶם עָלֵינוּ וְכִי נִמְצָא פְלִיטָתֵנוּ הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם: כִּי שָׁמַעְנוּ אֶת אֲשֶׁר־הוֹדִישׁ ה' אֶת־מִי וְיִסּוּסָהּ מִפְּנֵיכֶם... כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהִים בְּשִׁמְיָם מְלַעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתְחַת (יהושע ב' ט'-י"א)

⁹ האדמו"ר הרב יעקב אלימך פאנעט זצוק"ל הי"ד, נינו של המראה יחזקאל (תקופת החת"ס סופר זיע"א), שימש באדמורות בעיר דעש. הובל אל המוקד עם כל משפחתו והוצא להריגה בייח בסיון תשי"ד. שימש באדמורות כשלשים וחמש שנה.

כתבים אלו הוצאו ע"י תלמידו דב שפיצר זצ"ל בברוקלין תשי"ג. בדברי פתיחתו מביא מרגלית נאה ששמע מהאדמו"ר רבי ישכר דב מבעלזא זיע"א לפרש דברי (הגמרא) [חז"ל ספרי עקב מ"ז] תחיית המתים מן התורה מניין? שנאמר למען ירבו ימיכם וימי בניכם, הכונה דע"י שלומדים עם הבנים ותלמידים, נחשב כמו חי, והיינו תחיית המתים – מן התורה, כלומר ע"י התורה. וסיים הקרא כימי השמים על הארץ, דבימים שהוא כבר מתלונן בגנוי מרומים, בשמים ממעל, כאילו הוא על הארץ בין החיים.

¹⁰ הרב חנוך צבי הכהן לוינ' זצוק"ל היה חתנו של האדמו"ר רבי יהודה אריה לייב אלתר השפת אמת. הספר נדפס לראשונה בתשכ"ד ע"י בני המחבר שהצליחו להציל את כתב היד ממאכלת האש בתקופת השואה. אך כפי שכתבו בפתיחת המהדורה הראשונה שהם זכו להוציא לאור תעלות חכמה ממענינות הקדושה אשר השאיר אחריו אביהם, מעט מזער שנשאר לנו לפליטה... יותר מארבעים חיבורים בכל מקצועות התורה השאיר... מהם נדפס בחייו אחר הסתלקותו הספר הראשון יבנה פאר חידושים נפלאים על סדר קדשים וחידושים על הרמב"ם וכן ל"א דרשות אשר השמיע ברבים... בעונות הרבים נאבדו בשואה הגדולה רוב רובם של החיבורים על כל מקצועות התורה... נשארו לפליטה רק שלשה חיבורים מעטי הכמות, שנים לקוטים על התורה, מועדים ודרשות וחידושים בודדים, וחיבור קטן אשר כתב לזכר אחינו הרב החסיד עובד ה' מוה"ר יחיאל אפרים פישל הכהן זצ"ל אשר נפטר בדמי ימיו וקרא לחיבור על שמו 'הבן יקיר לי אפרים'...

קראנו שם הספר יבנה פאר כשם ספרו הראשון אשר נקרא בשם זה ע"י [אבינו המחבר זצ"ל]... עכ"ל הבנים בהוצאה הראשונה. הדברים שהובאו לעיל ומעט מענינו של הספר נערכו עפ"י מהדורה חדשה שיצאה בירושלים תשע"א.

בספר עין צופים להפטרות מהרב עזריאל זעליג נח קושלבסקי¹¹ זצ"ל הי"ד כתב וזלה"ק:

...[רחב] סיפרה להם כי בשביל ששמעה כל הנסים והמופתים אשר עשה ה' לישראל ובשביל זה תאמין ותדע כי אלקים בשמים ועל הארץ מתחת. ובוזה יש לפרש המקרא בשיר השירים (א' ג') **לְרִיחַ שְׁמֶנֶךָ טוֹבִים שְׁמֶן תוֹרָה שְׁמֶנְךָ עֲלֶיךָ עֲלֻמוֹת אֱהָבוֹךָ**. ופירש רש"י עלמות, זו יתרו ורחב, רוצה לומר כמו שנראה כאשר ידובר נכבדות לעלמה אשר היא עוד רכה בשנים ולא באת עוד לכלל דעת מיושבת, אז שכלה לפי רצונה כי ההתן יהיה יפה תואר ויפה מראה, ויתקשט בכגדים נאים ויסלסל בשערו ובשפתיו וימשה את בשרו בשמן טוב ובתמרוקים להריח בו, ואם יכבד אותה כיון טוב וממתקים אשר כשקר והכל יסודם, התן כזה תבחר לחלקה. אבל לא כן עלמה שהיא חכמה ומשכלת ודעתה נכונה, היא תחקור על טוב לבבו במדותיו, חכמתו והנהגתו הישרה עם אלקים ואנשים והשלמת נפשו ולא תביט על דברים שמה בכך הנוגעים לגופו ותארו והדרו החיצוני, ופשיטא על דברים קלי הערך שעל גופו משיחת השמן וריח הנהוה עניני הכלים ורעות רוח.

ובאופן כזה אנחנו עם בני ישראל אחרי אשר זכינו לנבואה ולמוד תורתו הקדושה, אנו מאמינים בה' מצד התורה והנבואה, וע"י זה נבוא לאהבת ה' כמו שכתוב ואהבת את ה' אלקיך... והיו הדברים האלה על לבבך... בשביל דברי התורה תבוא לאהבת ה', מבלעדי הנסים, כמבואר ברמב"ם הלכות יסודי התורה (וכן במצרים לא האמינו מפני האותות כי אם על סימן הפקידה שאמר להם כאשר היה המסורת בידם מאבותיהם, אבל הגרים יכנה אותם בשם 'עלמות' שלא באו עוד לידי הכרה אמיתית לכן צריכין למשוך את ליבם ע"י שמן ויין.

השמן כינוי על הנסים אשר נשמעו מרחוק כמו הריח של שמן הטוב, ונתינת הארץ ויציאת מצרים רוצה לומר הטובות אשר עשה ה' לישראל המה כנויים לו אשר ישמה לכב אנוש, וזהו פירש לריח שמניך הטובים שמן תורק שמך אצל עם ישראל רק שמך לבד שם ה' יקר להם מכל שמנים והיין, והמה עובדים לשמה מפני אהבת ה', ומפני ה' נחת, על כן רוצה לומר על דברים כאלה שמן ויין, עלמות אהבוך אלו הגרים רחב בשביל ששמעה מן הנסים וכן יתרו 'וישמע יתרו' נסי הים ומלחמת עמלק, ובשביל זה בא להתגיר. **עב"ל העין צופים.**

הגליון נלקט ונערך בחסד ה' יתברך ע"י יהודה יעקב ברקאי תל ציון כוכב יעקב יע"א 052-6514000 YBARKAI6@gmail.com

¹¹ הרב עזריאל קושלבסקי זצ"ל הי"ד, נולד בשנת תרכ"ז בפולין. התייתם מאביו בגיל צעיר וגדל ולמד בבית סבו, הרב אריה לייב זצ"ל. לאחר שלמד וספג תורה בלומז'ה ובשצ'צין, נשא לאשה את שרה גילדה מחשובי בעיירתו. אשתו הצדקת אפשרה לו להשתלם ב'כולל קובנא' מספר שנים, שם הוסמך להוראה ע"י הרב צבי רבינוביץ זצ"ל בנו של רבי יצחק אלחנן אב"ד קובנא. לאחר ששב לעיירת מגוריו נתמנה לדיין ומו"צ, ואח"כ נמנה לרב ולאב"ד. במשך כארבעים שנה שימש כרועה לצאן מרעייתו, עד שנספה בשואה על קידוש ה' עם קהלתו בטרבלינקה בכ"ט בטבת תש"ג. ספר נוסף של המחבר **לבוש עדנים** על מסכת ע"ז, שהיה מוכן בדפוס, פירוש לתהלים וכתבי יד נוספים, עלו על המוקד.

הספר יצא לראשונה בוילנא תרפ"ג, ובמהדורה שניה בתשכ"ד (ממנה נערכו הדברים) ע"י בנו הרב יקותיאל עזריאלי (קושלבסקי), שהיה רב בזכרון יעקב במשך ששים שנה. הרב עלה ארצה עם קבוצה מיישבת סלבודקה ליסוד הישיבה בחברון (תרפ"ח), ובעת הפוגרום הנורא בשבת בשנת תרפ"ט, נצלו חייו בנס. נפטר בי"ג בטבת תשנ"ג.

עותק של הספר ממהדורת תשכ"ד, הגיע לידי בחסד ה' יתברך. בתשפ"ב יצאה מהדורה חדשה ע"י נכדי המחבר, וממנה נערך מאמר זה עם מראי המקומות. בנוסף לעריכה חדשה והוספת פסוקי ההפטרות, נמצא חלק שנחשב כאבוד הודפס פעם יחידה בבילגוריה תרפ"ה **ממעונות אריות** הספדים על גדולי ישראל ביניהם ר' חיים מבריסק, רבי דוד פרידמן מקראלין, וכן הרוגים ע"י רשעי אומות העולם בתקופה שלאחר מלחמת העולם הראשונה.